

ОКІНОВОЗНАВСТВО: ДО ПИТАННЯ ПРО ІСТОРІОГРАФІЮ

Наукові дослідження з окінавознавства мають дуже широкий перелік тем, які ставляться та досліджуються науковцями. Вельми важливо усвідомити, які проблеми в окінавознавстві були предметом дослідження науковців. Безперечно, в чималому ступені вивчення тих чи інших дослідницьких тем диктується наявністю матеріалу чи джерел, але не можна виключити і вплив на вибір окінавознавчої проблематики сучасної авторам наукових робіт ситуації в суспільно-політичному чи культурному житті населення островів Рюкю, чи то давнього Королівства Рюкю, чи то сучасної префектури Окінава. Метою цієї статті є проаналізувати та класифікувати наукові доробки з окінавознавства, викремивши основні напрями його вивчення. Автор розуміє, що за межами статті можуть залишитись деякі роботи, оскільки окінавознавство є темою, що все більш зацікавлює вчених та дослідників, тому залишає за собою право сфокусуватись на основних доробках.

Окінавознавство (*окінавагаку*) – це узагальнюючий термін для різних галузей науки, що фокусуються на дослідженнях префектури Окінава, яка розташована на островах Рюкю, щодо історії, культури, мови її населення, а також окінавської діаспори. У науковий обіг цей термін був введений Фую Іха, японським вченим, якого часто називають “батьком окінавознавства”, оскільки він започаткував вивчення фольклору, мови та історії Окінави у своїй ґрунтовній роботі “Старовинний Рюкю” (“Корюкю”), написаній на початку 20 ст. Той самий підхід до використання цього терміну вживає Дж. Керр у роботі “Окінава: історія острівного народу” [Kerr 2000, 454]. Цей термін також вживається Г. Смітсом [Smith 1853], американським дослідником Окінави, професором державного університету штату Пенсільванія, проте у вужчому значенні, а саме як підрозділ японознавства, що вивчає сучасну державу та мовні кордони. Він розглядає окінавознавство як ряд академічних досліджень, що концентруються на вивченні Королівства Рюкю, рюкюських островів та префектури Окінави.

П. Бейєвер зазначає невизначеність поняття “окінавознавство” – з одного боку, воно використовується як розділ японознавства, що вивчає ті ж самі дисципліни, проте в локальному масштабі, з іншого боку, воно вирізняє об’єкт досліджень з японознавства [Beillevaige 2012, 3]. Зараз існують декілька асоціацій вчених-дослідників Окінави та дослідних інститутів, що зосереджуються на дослідженнях Рюкю/Окінави, такі як Міжнародна асоціація дослідників Рюкю/Окінави, формально створена у 2008 р. [Міжнародна асоціація...], Центр дослідників Окінави при Університеті Гавайї [Центр дослідників...], Інститут досліджень Окінави при Університеті Хосей, Японія [Інститут досліджень Окінави...], Інститут досліджень Рюкю/Окінави при Університеті Васеда, Японія [Інститут досліджень Рюкю...], Міжнародний інститут досліджень Окінави при Університеті Рюкю [Міжнародний інститут...].

Велика кількість публікацій стосується періоду існування Королівства Рюкю, що офіційно датується з 1429 р. до 1872 р. Вже в 16 ст. науковці, літератори чи дослідницькі експедиції, що зупинялись на тривалий час перепочинку на островах Рюкю, надавали короткі, проте цінні відомості про географічне розташування островів, про населення, його життєвий уклад. В основному цей період із 17 ст. до 19 ст. включно характеризується описовими свідченнями мандрівників і формат доробок має описовий – подорожні нотатки, книги-оповіді про подорожі чи щоденники християнських місіонерів. Цей період вивчення також можна зарахувати до окінавознавства, якщо розглядати розвиток означеного регіону з історичної перспективи. У цьому контексті можна згадати Томе Піреса [The Suma... 2005, 265], португальського аптекаря, який у 16 ст. написав фундаментальну працю “Сума Східна” (Summa Orientalis), де він згадує рюкюсців (lequjes) як людей зі світлою шкірою та добре вдягнених, щирих та чесних, порівняно з китайцями, людей, що не купують та не продають рабів. Відомості про острови Рюкю знаходимо у британського морського офіцера та письменника Б. Гола (1820 р.) [Hall 1820, 67], сходознавця та мандрівника, релігійного діяча І. Бічуріна [Бичурин 1829, 84], який згадує рюкюсців при опису двору для іноземців у Пекіні (1829 р.), морського офіцера з експедиції Комодора Перрі – Дж. Спелдінга (1855 р.) [Spalding 1855, 101], лейтенанта

О. Габершама [Habersham 1858, 180], що брав участь у дослідницькій експедиції США у 1857 р., Ф. Гокса [Hawks 1856, 149], який склав книгу про морську експедицію Комодора Перрі 1852–1854 рр. із нотаток та щоденників комодора та його морських офіцерів, де надав інформацію про географію, рослинний світ, поводження та ставлення населення та влади Королівства до експедиції, Ф. П. де Волана [Воллан 1906, 123], російського військового інженера, що прожив у Японії 6 років, та який згадує у своїй книзі 1906 р. рюкюсців як етнос, схожий на малайців. Схожість до малайців також відмітив російський мандрівник та військовий географ М. І. Венюков [Венюков 1871, 61] у своїй книзі 1871 року “Огляд японського архіпелагу в сучасному його стані”. Про Лікейські острови (острови Рюкю) у середині 19 ст. писав російський письменник І. Гончаров, що подорожував на військовому фрегаті “Паллада” [Гончаров 1976, 201]. У 1853 р. Дж. Сміт, єпископ християнської місії у Гонгконзі, який приїхав до Б. Бетельгайма, християнського місіонера-медика, що проповідував на островах Рюкю, описує повільне просування християнської місіонерської роботи на островах та небажання й перепони японської влади. Сміт [Smith 1853] показує побут та звички жителів островів, яких оцінює невисоко у порівнянні з китайцями (з християнських позицій місіонера відкрито називаючи звичайних жителів Королівства звиклими до брехні, шахрайства та крадіжок), а також відображає політичну ситуацію на островах, зазначаючи, що за його спостереженнями, цими островами керують японці – вони мають тут військових, оселяються та одружуються на місцевих жителях, – а влада Китаю є історичною та номінальною. Ч. Левенворт [Leavenworth 1905] у своїй книзі “Острови Лючю”, яка була видана у 1905 р., дає історію та тогочасне політичне, економічне та суспільне становище островів Рюкю, описує побут та звичай населення і відзначає, що управління островами відбувається з Токіо.

У класичному розумінні окінавознавство почалось у 19 ст., коли Королівство Рюкю було перетворено на префектуру Окінава, а Японія взяла курс на модернізацію та європеїзацію. У цей період окінавознавство фокусувалось здебільшого на фольклорних та мовних дослідженнях. У цьому плані одним із перших японських науковців, що зосередив свої наукові інтереси на до-

слідженні історії Королівства Рюкю, був Ф. Іха, власне уродженець Окінави, який справедливо вважається засновником окінавознавства. Він зробив фундаментальні дослідження з історії, фольклору та культури Королівства Рюкю. Основоположниками досліджень Рюкю, які зробили величезний внесок у розвиток наукових досліджень історії Королівства Рюкю, були також вихідці з основної Японії – К. Янагіта, визначний вчений і засновник японської етнографії, який висунув тезу про те, що Окінава була колискою японської культури, а його учень С. Орігуті досліджував окінавські традиційні вірування, зокрема створив відому концепцію про “марєбіто”. Багато уваги ці дослідники приділили народним віруванням, що були поширені на Рюкю. Головною рисою досліджень японських та окінавських вчених було намагання прослідкувати єдині витоки японського та окінавського народу для обґрунтування політичних та соціальних дій того часу в Японії. Вчені-вихідці з Окінави не менш своїх колег з Японії намагались знайти спільні риси з японцями, щоб не стикатись зі ставленням японців до себе як до менш розвинутого народу.

Російський вчений сходознавець Н. А. Невський присвятив багато років впродовж 20-х років 20 ст. вивченню етнографії на островах Міяко. Впродовж своїх експедицій на острови він збирав пісні та інші зразки фольклору, вивчав антологію давніх окінавських (рюкюських) пісень – “Оморососі”, а також досліджував діалекти та давню придворну лексику за допомогою відомого історика з Окінави, Кандзюн Хігасіонна. Доробок Н. А. Невського у вивченні Окінави величезний, але в основному складає написані від руки роботи або експедиційні нотатки, з яких лише декілька є опублікованими [Бакшеев 2006].

Після Другої світової війни префектура відійшла під юрисдикцію американської цивільної адміністрації островів Рюкю (USCAR), політична лінія якої була спрямована на пробудження самосвідомості окінавців та створення відчуття окреมності та індивідуальності окінавців, на відміну від японців. Тому наукові дослідження були орієнтовані на звернення до історії цього регіону, а саме на відтворення зв'язку окінавців зі своєю історією як окремої та незалежної від Японії Рюкюської держави. У цьому плані фундаментальне дослідження історії Королівства Рюкю провів американський дипломат, який пізніше став автором

кількох праць з історії Королівства Рюкю та сучасної історії Окінави, включаючи період після Другої світової війни, Дж. Керр [Kerr 2000]. У 1952 році він випустив ґрунтовну роботу “Окінава: історія острівного народу”, де зібрав багато матеріалу з історії островів Рюкю, починаючи з питання етногенезу та походження рюкюсців, виникнення державотворчих тенденцій на островах, консолідації влади та створення Королівства Рюкю, його розквіту і занепаду та закінчуючи періодом формування префектури Окінава. У наступних працях Керр [Kerr 1953] звертався також до модерної історії островів Рюкю.

Такі дослідження дали поштовх відродженню зацікавлення історією, самобутньою культурою та традиціями Окінави японськими науковцями. Починаючи з 60-х років 20 ст. багато японських та закордонних вчених аналізують історичний розвиток, політичне життя, економічні проблеми тощо. С. Сігеру [Сігеру 1999] подає коротку історію та основні етапи, якими пройшло Королівства Рюкю у своєму розвитку та занепаді, у праці “Історія Королівства Рюкю. Від епохи великої торгівлі то капітуляції замку Сюри”. Дж. Вейд [Wade 1997], аналізуючи китайські імператорські аннали династії Мін – “Мін Ші Лу”, стверджує фактор значного впливу Королівства Рюкю на торгівлі зносини між державами у Північно-Східній Азії, а також формування характерних стосунків між північноазійськими та південноазійськими державами впродовж 14–16 ст. Також він аналізує текст щодо дипломатичних стосунків Королівства з китайською династією Мін. У іншому своєму доробку “До-сучасна морська східно-азійська царина: Огляд європейських досліджень” Вейд робить огляд робіт дослідників Королівства Рюкю, які зосереджували свої роботи на вивченні та аналізі морських торгових стосунків Королівства Рюкю та Китаю, Японії та країн південно-східного регіону [Wade 2003]. Питання про морські торгові шляхи у східноазійському та південно-східноазійському регіонах та участь у них Королівства Рюкю порушують у своїх роботах Т. Хамасьта [Hamashita 2005], Ш. Сакамакі [Sakamaki 1964] на основі давніх документальних джерел “*Рекідай Хоан*”. Г. Смітс [Smits 1999] займається сучасною політичною історією Окінави, а також вивчає зв’язки між політичною, економічною та релігійною ситуацією у Королівстві Рюкю. У своїй праці “Бачення Рюкю” Смітс розглядає питання

самосвідомості, незалежності та зв'язків Королівства Рюкю з Японією та Китаєм (17–18 ст.), намагаючись прояснити політичну позицію Королівства через призму бачення політичних діячів.

Російські вчені також зробили внесок у дослідження з окінавознавства. А. Р. Садокова у своїй дисертації “Міфологія народів Японії: літературні та усні версії” присвячує один із розділів міфології рюкюсців, аналізуючи космогонічні та етно-генетичні міфологічні структури населення островів Рюкю [Садокова 2000]. Є. В. Пустовойт у своїй дисертації “Соціально-політичний розвиток королівства Рюкю у 17–19 ст.” дає ґрунтовний аналіз процесам державотворення на островах Рюкю, процесам соціального та політичного розвитку Королівства Рюкю за часів васалітету з Китаєм та за часів контролю Королівства з боку японського клану Сацума, а також процесам занепаду та зникнення державності Королівства й утворення префектури Окінава у складі Японської держави [Пустовойт 2011]. Ж. М. Баженова у своїй дисертації “Етногенез та етнічна історія рюкюсців” показує основні концепції походження рюкюсців, розкриває етнічні процеси в період васальної залежності від Китаю, в період японського панування, а також висвітлює питання самосвідомості рюкюсців та культурних традицій [Баженова 2006].

Історією самосвідомості та сучасними проблемами та способами вирішення цього питання у рамках сучасної політичної ситуації в префектурі Окінава займалися та займаються багато вчених. Можна зазначити таких вчених, як К. Барклі [Barclay 2006], К. Бонді [Bondy 2005], Дж. Чінен [Uchinanchu... 2007], В. Лебра [Lebra 2003], Р. Й. Масаакі [Masaaki 2009], М. Тандзі [Tanji 2006], С. Мейер [Meyer 2007], Дж. Херберт [Herbert 2000], Г. Гук [Hook 2003], Г. МакКормак [McCormack 2012]. М. Готліб [Gottlieb 2008] у своїй дисертації “Чи це націоналізм? Вплив історії на самосвідомості окінавців” проводить порівняння процесів самосвідомості та націоналістичних тенденцій на Окінаві з подібними процесами у країнах Європи, де, наприклад, Британія завжди мала справу з питанням національної самосвідомості Шотландії, Уельсу та Ірландії, а Іспанія з баскським питанням. Цікавий погляд на самосвідомість сучасних окінавців підіймає у своїй статті Г. Джонсон [Johnson 2006, 72], аналізуючи відтворення старовинних танців як підтвердження самобутності культури

Окінави на прикладі танцю *ейса*. Автор зазначає, що цей танець пов'язаний з ідеєю відтворення давньої рюкюської традиції, яка надихається сучасною тенденцією поширення традиційного у масовій культурі. М. Сантамарія [Santamaria 2003] розглядає окінавські традиційні танці, такі як *кадзядіфу*, *касікакі*, *дзей*, *сісімай* як відродження самосвідомості та окремоті культури окінавців. Н. Сімада [Shimada 2012] вивчає питання самосвідомості окінавців серед окінавської діаспори на Гавайях, подаючи історичний екскурс у питання розвитку самосвідомості окінавців впродовж 20 ст. та показуючи наявність відчуття самосвідомості в окінавської молоді за кордоном. К. Шорт [Short 2008] у своїй роботі проводить вивчення ставлення американців до окінавців після окупації Окінави у 1945 р. Як будь-який військовий уряд, американське управління мало на меті захист мирного населення від ворога. Проте спочатку військові не відрізняли окінавців від японців. Згодом американська військова адміністрація почала тісніше спілкуватися з місцевим населенням та ретельніше вивчати історію островів Рюкю. Через це в подальшому американський військовий уряд впроваджував політику управління островами Рюкю, ґрунтуючись на тому, що окінавці не є етнічно єдиними з японцями. Щоквартальне видання “Рюкюсець” (“*Ryukyuanist*”), що публікується під редакцією почесного професора Іллінойського університету К. Тайра, висвітлює дослідження на актуальні теми з окінавознавства та події, що відбуваються у науковому світі, які присвячені питанням вивчення Окінави та її історичного минулого [*Ryukyuanist*].

Однією з найважливіших та широко обговорюваних тем окінавознавства є дослідження політичної історії та пов'язаної з нею економічної ситуації на засадах історичного розвитку. Вивченням сучасної політичної та економічної історії Окінави займається Дж. Первз. Він показує, як політика великих країн, таких як Китай, Японія та США, була наріжною у вирішенні політичної долі островів Рюкю. Окінавці були затиснуті між бажаннями Японії зберегти острови як частину власної держави та бажаннями США мати територію островів під власні стратегічні потреби присутності в Східно-Азійському регіоні. Також Первз звертається до поняття японської етнічної “гомогенності” та дискутує щодо “політологізації” етнічного питання, зазначаючи, що

у політичних питаннях окінавці визнавались приналежними до японської етнічної групи, проте часто-густо в реальності окінавці зазнавали дискримінації з боку населення основної Японії як менш розвинута етнічна група. Не обходить дослідник і питання американських військових баз та економічного стану в сучасній Окінаві [Purves 2001]. Аналітичні статті щодо політичних та суспільних питань на Окінаві періодично випускає Японський інститут політичних досліджень. Статті мають на меті висвітлити гострі сучасні питання, що незважаючи на тривкий час, не можуть бути вирішені чи вирішуються не на користь населення префектури – це такі болючі теми, як питання про економічне зростання префектури, наявність американського військового контингенту на території префектури, пов'язані з цим земельні, екологічні, моральні тощо питання [Japan...]. К. Такахасі [Takahashi 2000], говорячи про самосвідомість окінавців, що називають себе *утінантю* (окінавці), на відміну від *яматонтю* (японців), наводить стародавні японські та корейські документи, що на його думку, підтверджують незалежність Королівства у 15–16 столітті, яка зникла частково після втручання клану Сацума у 1609 р. та повністю після так званого *рюкю сьобун* (анексії Рюкю Японією). К. Такара [Takara], колишній професор Університету Рюкю, вивчаючи історію Рюкю, звертається до питання значного впливу загальної політичної ситуації у Північно-Східній Азії (Китай та Японія) на розвиток суспільства островів Рюкю. Політичною історією Окінави також займаються такі дослідники, як Р. Брейбанті [Braibanti 1954], Ч. Чен [Chen 2011], Р. Деррік [Derrick 2005], Р. Елдрідж [Eldridge 2001], Х. Яхара [Yahara 1995], М. Матсуї [Matsui 1975], М. Моласкі [Molasky 1999], М. Сакіхара [Sakihara 1971], М. Такей [Takei 1996] та багато інших.

Питання американських військових баз залишається одним із найгостріших та болючих питань у політичному та соціальному житті префектури Окінава. Постійні перемови між японським та американським урядами щодо переміщення баз на менш населені території префектури не задовольняють місцеву владу, що хоче повного зникнення баз із території Окінави. Окінавська газета “Рюкю сімпо” неодноразово публікувала заяви місцевої влади про подальшу неможливість розташування військових баз на території Окінави. Ситуація з військовими американськими

базами, що склалась після 1945 року, викликає постійний живий інтерес науковців, що звертаються до історії цього питання, аналізуючи позицію всіх “зацікавлених сторін”, вивчають сучасну ситуацію та геополітичний розклад сил та роблять прогнози щодо можливого майбутнього розвитку подій. В. Брукс [Brooks 2010] провів цікаве дослідження щодо історії перемовин про перенесення американських баз із Окінави. Брукс зазначає, що причиною того, що “віз і нині там” – що питання про перенесення баз досі не є вирішеним – є те, що в цій ситуації домінують аморфні цілі, які служать приватним інтересам кожної зі сторін. Питання військових баз та питання самосвідомості тісно пов’язані та становлять взаємопідсилюючий зв’язок. М. Іноуе показує, як наявність американських баз, політика Токіо та Вашингтона стосовно баз викликала самосвідомість спротиву окінавців проти такої політики. Він також вміло пов’язує місцеві соціальні проблеми з глобальнішими політичними процесами у японському суспільстві, показуючи як японська політика, Друга світова війна, американські бази вплинули на формування сучасної окінавської самосвідомості [Inoue 2007]. Р. Кейсо [Keyso 2000] вивчала історії життя жінок різного віку, які діляться спогадами про формування військових баз, про своє життя, пов’язане з базами, про ставлення американців та їхніх родин до Окінави тощо. Подібні дослідження проводила й Л. І. Ангст, яка аналізувала питання суб’єктивного сприйняття політичної ситуації жінками на Окінаві за часів Другої світової війни та післявоєнної окупації Окінави американськими військами [Angst 2003].

Вивчення культурної традиції та спадщини Окінави є широко популярною темою в окінавознавчих дослідженнях. Дослідники вивчають специфіку релігійних традицій Окінави [Rokkum 2006], ритуали, втілені у традиційних окінавських танцях [Chao 2001], стиль харчування та всесвітньовідоме довголіття окінавців [Dufour 2005], похоронну обрядовість [Baksheev 2008] та зв’язок між поклонінням предкам та структурою окінавських родових зв’язків [Tanaka 1977], походження окінавських бойових мистецтв, зокрема карате [Toguchi 1976] тощо. Декілька робіт вчених стосується вивчення освіти на Окінаві. Серед них можна згадати М. Мацуда [Matsuda 1966], Й. Іто [Ito], Е. Міягі [Miyagi 1986]. А. Такер [Tucker 1957], член місії Мічиганського державного

університету до Окінави, у статті “Призначення: Університет Рюкю на Окінаві” ділиться своїми спогадами та досвідом розбудови університету Рюкю після його заснування у 1950 р., визначаючи основними проблемами недостатність інструментарію (з біології) та підручників через брак структурного підрозділу із закупівлі обладнання. У статті “Мова та самосвідомість на Окінаві у сьогоднішні” М. Осумі [Osumi 2001] зазначається, що мова та самосвідомість завжди переплетені. Автор показує, що з часів приєднання Королівства Рюкю як префектури Окінава окінавці, що розмовляли рідною мовою, були піддані жорсткому засудженню. Дітей у школах примушували розмовляти японською мовою, інакше використовувалась система психологічного покарання. Сучасне дослідження зв’язку мови та самосвідомості, проведене автором серед студентів, показало, що незважаючи на те, що студенти спілкуються японською мовою, вони відчують потребу у збереженні окінавської мови. Сучасним явищем у префектурі є окінавська японська мова, що поєднує в собі лексику обох мов. Японська міжнародна агенція зі співпраці опублікувала звіт “Післявоєнне відновлення освіти та побудова миру: уроки досвіду Окінави”, де ґрунтовно викладені кроки для відновлення матеріальної бази, викладацького складу, освітніх програм, перепідготовки вчителів, починаючи з післявоєнного етапу, коли Окінава була під управлінням військового уряду США на островах Рюкю, а з 1950 р. під управлінням цивільного уряду – Цивільної Адміністрації США на островах Рюкю (USCAR), – та закінчуючи періодом повернення префектури Окінава до складу Японії у 1972 р. У звіті “Перебудова освіти суспільством загалом” йдеться про рекомендації Міністерства освіти, культури, спорту, науки та технології Японії стосовно внесених змін в основний закон про освіту та шляхів їх впровадження. Управління освіти префектури Окінави випустило звіт за 2012 рік, де наводяться статистичні дані вчительського складу, змісту освітніх програм, виділеного бюджету тощо [Управління...]. Архів національної безпеки в Університеті Джорджа Вашингтона у США, що є неурядовою організацією, яка складається з дослідного інституту міжнародних справ, бібліотеки та розсекречених урядом США документів, надав у вільний доступ документи про перемови щодо повернення Окінави до складу Японії та щодо питання про

долю ядерного озброєння на території Окінави. Архів префектури Окінава містить велику кількість колекцій документів щодо історії Королівства Рюкю, його перетворення у префектуру Окінава, період американського управління Окінави, документи щодо повернення Окінави до складу Японії. Зокрема, в архіві містяться документи та листування між американським консульським відділом та посольством США у Японії щодо надання дозволу міністерству освіти Японії участі в освітній діяльності на Окінаві. В. М. Алпатов [Алпатов 2008], розглядаючи тему місця і значення мови у суспільстві Японії, зазначає, що на островах Рюкю засобом міждіалектного спілкування був діалект Сюрі або окінавський. У період васальної залежності від китайської династії Мін (1429–1609), а також впродовж подвійного васалітету (також і від японського клану Сацума) в Королівстві Рюкю на основі діалекту Сюрі склався певний мовний стандарт – з'явилися літературні тексти, написані окінавською. Також автор зазначає, що у західноєвропейській та російській літературі кінця 19 ст. – першої половини 20 ст. використовувався термін “рюкюська мова”. Зараз в Японії використовується лише термін – рюкюський діалект.

У вітчизняному сходознавстві робіт, присвячених розгляду історії чи культурі Окінави, немає. Можна лише згадати переклад статті “Культура Окінави в Японії” А. Масімо [Масімо 2009], що була опублікована у журналі “Народна творчість та етнографія” за 2009 рік.

Наукові дослідження Окінави можна поділити на декілька історичних періодів, а саме: початкове вивчення культури, побуту та традицій окінавців європейськими мандрівниками, що відобразилось у подорожніх нотатках або працях з орієнталістики. Цей період простежується з 16 ст. та сягає кінця 19 ст. У кінці 19 ст. ці території були приєднані до складу Японії, що перетворило колись окреме Королівство Рюкю у префектуру Окінава. Через це наукові дослідження з фольклору, побуту, історії намагались висвітлювати через призму єдності японського та окінавського народів, зокрема знаходити єдність у віруваннях, мові, ритуалах тощо. Можна вважати, що такі тенденції завершилися після Другої світової війни, коли Окінава стала територією, контрольованою американською адміністрацією. Американські

дослідники намагались розкрити усю історію Окінави, зокрема наголосити на періоді незалежного від Японії Королівства Рюкю. Це дало поштовх у 60-ті рр. дослідженням щодо окінавської самоідентичності, зверненню до минулого Окінави, вивченню унікальності культурних, релігійних традицій, особливостей у побуті, мові тощо. У сучасний період японські вчені та вчені різних країн зосереджують свою увагу на Окінаві, як унікальному центрі-перетині різних культурних та мовних традицій і політичних взаємодій. Дослідження намагаються знайти відповіді на гострі сучасні питання, що переживає Окінава, а саме невирішеність питання щодо перенесення американських військових баз із перенаселених районів, економічний підйом цього регіону, підтримка та зберігання унікальних культурних традицій Окінави.

ЛІТЕРАТУРА

- Алпатов В. М. Япония: язык и культура.* Москва, 2008.
- Баженова Ж. М. Этногенез и этническая история рюкюсцев.* Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Владивосток, 2006.
- Бакшеев Е. С.* Краткий очерк истории изучения этнографии Окинавы в Японии и вклада российских ученых // **Окно в Японию.** E-mail бюллетень Общества “Россия–Япония”, № 03, 2006. – <http://ru-jp.org/baksheev11.htm>
- Бичурин Н. Я. Описание Пекина с приложением плана сей столицы, снятого в 1817 году.* Санкт-Петербург, 1829.
- Венюков М. Обзорение японского архипелага в современном его состоянии.* 1871.
- Воллан де Г. В стране восходящего солнца. Очерки и заметки о Японии Григория Де-Воллана.* С.-Петербург, Москва, 1906.
- Гончаров И. А. Фрегат “Паллада”.* Москва, 1976.
- Інститут досліджень Окінави при Університеті Хосей.** – <https://www.hosei.ac.jp/english/institute/okinawa/>
- Інститут досліджень Рюкю/Окінави при Університеті Васеда.** – http://www.kikou.waseda.ac.jp/asia/en/WSD322_open.php?KikoId=02&KenkyujoId=AB&kbn=1

Ито Й. Кумемура косі бьосокен но рекісітекі ісікі (Історичне значення заснування храму Конфуція у поселенні Кумемура). – http://repo.lib.hosei.ac.jp/bitstream/10114/6426/1/oki36_ito.pdf

Масімо А. Культура Окінави в Японії // **Народна творчість та етнографія**, 2009. № 1.

Міжнародна асоціація дослідників Рюкю/Окінави. – <http://www.iaros.org/home/index.html>

Міжнародний інститут досліджень Окінави при Університеті Рюкю. – <http://www.iios.u-ryukyu.ac.jp/>

Міягі Е. Окінава но рекісі (Історія Окінави). – Ніппон Хососюппан кьокай. 1986.

Пустовойт Е. В. Социально-политическое развитие королевства Рюкю в XVII–XIX вв. Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Владивосток, 2011.

Садоква А. Р. Мифология народов Японии: Литературные и устные версии. Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Москва, 2000.

Сігеру С. Рюкю ококу но рекісі: дайбоекі дзідай кара сюрідзю акеватасі маде. (Історія Королівства Рюкю. Від епохи великої торгівлі до капітуляції замку Сюрі). – Геккан Окінавася. 1999.

Управління освіти префектури Окінави. – <http://www.pref.okinawa.jp/edu/index.html>

Центр дослідників Окінави при Університеті Гавайї. – http://manoa.hawaii.edu/okinawa/wordpress/?page_id=67

Angst L. I. The Rape of a Schoolgirl. Discourses of Power and Gendered National Identity in Okinawa // **Islands of Discontent: Okinawan Responses to Japanese and American Power**. 2003.

Baksheev E. S. Becoming Kami? Discourse on Postmortem Ritual Deification in the Ryukyu // **Japan Review. International Research Center for Japanese Studies**. Kyoto, Japan, № 20, 2008.

Barclay K. Okinawan identity in relation to Japan and the South Pacific // **Nations and Nationalism**. V. 12 (1), 2006.

Beillevaire P. The Ethnology of Okinawa: Between Folklore Studies and Social Anthropology // **Conference held at University of Kanagawa (Yokohama)**, 12 March 2012. – <http://crj.ehess.fr/index.php?453>

Bondy K. Learning About an Identity: Schools and Buraku Youth // **Human Rights Education in Asian Schools** – Pp. 87–97. – <http://www.hurights.or.jp/archives/pdf/education12/hreas-12-09-buraku.pdf>

Braibanti R. The Ryukyu Islands Pawn of the Pacific // **The American Political Science Review**, Vol. 48, No. 4. 1954.

Brooks W. L. The Politics of Futenma Base issue in Okinawa. Relocation negotiation in 1995–1997, 2005–2006 // **Asia-Pacific Policy Papers Series**, No. 9. Johns Hopkins University –SAIS. 2010.

Chao Chi-Fang. **Dancing and Ritualization: An Ethnographic Study of the Social Performances in Southern Okinawa.** Japan. University of Surrey, 2001.

Chen, Ching-Chang. The ‘Loss’ of Ryukyu Revisited: China’s No Use of Compellence in the Sino-Japanese Border Dispute, 1877–80 // **Afrasia Symposium Series Studies on Multicultural Societies.** № 1. 2011.

Derrick W. **Pacific Victory. Tarawa to Okinawa 1943–1945.** Sutton Publishing, 2005.

Dufour A., Wittner L. **Le régime Okinawa: Passeport pour la longévité.** Leduc. S Editions, 2005.

Eldridge R. D. **The Origins of the Bilateral Okinawa Problem. Okinawa in Postwar US–Japan Relations, 1945–1952.** Garland Publishing, Inc. New York & London, 2001.

Gottlieb M. **Is it Nationalism? Impact on Okinawan Identity.** The thesis submitted to the faculty of Virginia Polytechnic Institute and State University in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Arts In Political Science. 2008.

Habersham A. W. **The North Pacific Surveying and Exploring expedition; or, my last cruise.** J. B. Lippincott & Co. London, 1858.

Hall, B. **Voyage to Korea, and the Island of Loo-Choo.** London. John Murray, Albemarle-Street. 1820.

Hamashita T. **Tribute and treaties: maritime Asia and treaty port networks in the era of negotiation 1800–1900.** In: Arrighi G, Hamashita T, Selden M (eds) *The resurgence of East Asia: 500, 150 and 50 year perspectives.* Routledge, Abingdon.

Hawks F. L. **Narrative of the expedition of an American squadron to the China and Japan performed in the years 1852–1854 under the command of Commodore Perry, Unites States Navy, by**

order of the government of the United States / Ed. by Francis L. Hawks. Beverley Tucker. Washington, 1856.

Herbert J. Insights into Okinawa and Identity through 'Deto Oide Kijimuna' // 立命館国際研究 V. 13-1, July 2000.

Hook G. Japan and Okinawa. Structure and Subjectivity. Routledge Curzon series, 2003.

Inoue M. S. Okinawa and the U.S. Military: Identity Making in the Age of Globalization. Columbia University Press, 2007.

Japan Policy Research Institute. – <http://www.jpri.org/publications/critiques/index.html>

Johnson H. Performing Okinawa: Eisa, Identity Construction and the Recontextualisation of Traditional Performing Arts // **The 2nd International Small Island Cultures Conference.** 2006.

Kerr G. H. Okinawa: The History of an Island People. Boston, 2000.

Kerr G. H. Ryukyu Kingdom And Province Before 1945. Pacific Science Board, National Academy of Sciences, National Research Council. 1953.

Keyso R. A. Women of Okinawa: Nine Voices from a Garrison Island. Cornell University Press, 2000.

Leavenworth, S. C. The Loochoo Island. Shanghai. North China herald office, 1905.

Lebra W. The Ryukyu islands // **Japan in Behavioural Studies.** Rice University Studies.

Masaaki Y. R. Okinawa is a State of Mind // **A Brief History of the Uchinanchu (Okinawans).** – http://www.uchinanchu.org/uchinanchu/history_of_uchinanchu.htm

Matsuda M. The Ryukyuan government scholarship students to China 1392–1868: based on a short essay by Nakahara Zenchu, 1962 // **Monumenta Nipponica.** Vol. 21, № 3/4. 1966.

Matsui M. Shimazu Shigehide 1745–1833: A case study of daimyo leadership. University of Hawaii, 1975.

McCormack G. Resistant Islands: Okinawa Confronts Japan and the United States. Rowman & Littlefield Publishers, 2012.

Meyer S. Citizenship, Culture and Identity in Prewar Okinawa / A thesis submitted on fulfilment of the requirement for the degree of Doctor of Philosophy at The University of Hong Kong. 2007.

Molasky M. **The American Occupation of Japan and Okinawa: Literature and Memory.** Routledge. London & New York, 1999.

Osumi M. Language and Identity in Okinawa Today // **Studies in Japanese Bilingualism** / Edited by Noguchi M. G. Cromwell Press Ltd. Bristol, 2001.

Purves J. M. **Island of Military Bases: A Contemporary Political and Economic History of Okinawa.** 2001.

Rokkum A. **Nature, Ritual, and Society in Japan's Ryukyu Islands.** Routledge, 2006.

Ryukyuanist. – <http://www.uchinanchu.org/uchinanchu/ryukyuanist.htm>

Sakamaki Sh. Ryukyu and Southeast Asia // **The Journal of Asian Studies.** Vol. 23, 1964.

Sakihara M. **The significance of Ryukyu in Satsuma finances during the Tokugawa period.** University of Hawaii, 1971.

Santamaria M. C. The Old Kingdom Ryukyu Memory Strands in Okinawan Traditional Dance // **Asian Studies.** V. № 39. Number 1–2. 2003.

Shimada N. The Emergence of Okinawan Ethnic Identity in Hawai'i: Wartime and Postwar Experiences // **The Japanese Journal of American Studies,** No. 23. 2012.

Short C. A. **The enemy of my enemy is my friend. Okinawan identity and military government policy in occupied Okinawa, April 1945** / A thesis submitted to the faculty of the University of North Carolina at Chapel Hill in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Arts in the Department of History. Chapel Hill, 2008.

Smith G. **Lewchew and the Lewchewans; Being a Narrative of a Visit to Lewchew, or Loo Choo, in October 1850.** T. Hatchard – London. 1853. – http://anglicanhistory.org/asia/gsmith_lewchew1853.html

Smits G. **Thoughts on the State of Okinawan Studies in North America and Europe.** – http://www.personal.psu.edu/faculty/g/j/gjs4/Smits--Okinawan_Studies.pdf

Smits G. **Visions of Ryukyu. Identity and Ideology in Early-Modern Thought and Politics.** University of Hawaii Press. Honolulu, 1999.

Spalding J. W. **Japan and around the world. An account of three visits to the Japanese Empire.** Redfield, NY, 1855.

Takahashi K. Foundation and Visions: The Kingdom of Ryukyu in the Fifteenth and Sixteenth Centuries // **Second Annual East Asian Dialogue Perspectives on Island Cultures.** Cheju, Korea, 2000.

Takara K. **East Asian Political Situation Always has Defined Okinawa's Situation.** – <http://okinawatime.com/okinawa/>

Takei M. How Pacific are Ryukyu // **The Ryukyuanist. Newsletter.** № 33. 1996.

Tanaka M. Categories of Okinawan Ancestors and the Kinship System // **Asian Folklore Studies.** Vol. 36, No. 2, 1977.

Tanji M. **Myth, Protest and Struggle in Okinawa.** Sheffield Centre for Japanese Studies/Routledge Series, 2006.

The Suma Orientalis of Tome Pires. An account of the East, from the Red Sea to China, written in Malacca and India in 1512–1515 and the Book of Francisco Rodrigues / Ed. by Armando Cortesao. In 2 v. Asian Educational Services. New Delhi Chennai, 2005.

Toguchi S. **Okinawan Goju-Ryu. Fundamentals of Shorei-Kan Karate.** Ohara Publications, Inc, 1976.

Tucker A. Okinawa's University of the Ryukyus // **The Journal of Higher Education,** Vol. 28, No. 2 (Feb., 1957).

Uchinanchu Diaspora: Memories, Continuities and Construction. ed. by Joyce N. Chinen // **Social Process in Hawaii,** No. 42, 2007.

Wade G. Ryukyu in the Ming Reign Annals 1380–1580 // **Asia Research Institute Working Paper Series.** № 93, 1997.

Wade G. The Pre-Modern East Asian Maritime Realm: An Overview of European-Language Studies. // **Working Paper Series. No. 16. Asia Research Institute.** National University of Singapore, 2003.

Yahara H. **The Battle for Okinawa.** John Wiley & Sons, Inc, 1995.